

RAZLIKE U STAVOVIMA RODITELJA UČENIKA OŠTEĆENA I NEOŠTEĆENA VIDA PREMA ODGOJNO-OBRAZOVNOJ INTEGRACIJI UČENIKA OŠTEĆENA VIDA

Mira Oberman-Babić

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Izvorni znanstveni članak

UDK: 376.32

Zaprimljeno: 15.4.1996.

Sažetak

Edukacijska tj. odgojno-obrazovna integracija učenika oštećena vida je proces njihova uključivanja u redovne škole zajedno sa djecom bez teškoća u razvoju. Važan činitelj uspješnosti edukacijske integracije učenika oštećena vida su roditelji i njihovi stavovi prema integraciji. Na uzorku od 581 roditelja učenika redovne škole bez oštećena vida i 36 roditelja učenika oštećena vida bile su ispitane razlike u njihovim stavovima prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika oštećena vida.

Primijenjena je metoda SDA modifikacija robustne regresijske analize. Rezultati su pokazali da se grupe roditelja međusobno značajno razlikuju u stavovima prema integraciji, te da grupa roditelja učenika oštećena vida ima značajno pozitivnije stavove prema integraciji.

1. UVOD I PROBLEM

Edukacijska integracija učenika oštećena vida kao sastavni dio njihove šire socijalne integracije je proces uključivanja ovih učenika u redovne uvjete odgoja i obrazovanja. Taj se proces u našoj zemlji oficijelno odvija od 1980. god. kada je reguliran Zakonom o odgoju i osnovnom obrazovanju i Zakonom o osnovnoj školi. Važan činitelj uspješnosti edukacijske integracije djece oštećena vida su roditelji i njihovi stavovi prema integraciji. Poznato je, naime, da su roditelji najneposredniji i najsnažniji činioci oblikovanja stavova općenito, pa se tako može pretpostaviti da je njihov utjecaj važan i za oblikovanje stavova prema odgojno-obrazovnoj integraciji. Oni integraciju mogu podržavati, te tako utjecati na stvaranje pozitivnog stava kod svojeg djeteta prema integraciji. Jednako tako mogu biti protiv integracije te takav stav mogu prenijeti i na svoje dijete oštećena vida.

Problemom ispitivanja stavova roditelja različitih skupina djece s teškoćama u razvoju (pa i djece oštećena vida) prema odgojno-obrazovnoj integraciji bavio se Stančić V., 1983. godine u sklopu projekta "Ispitivanje objektivnih i subjektivnih pretpostavki za uključivanje djece s razvojnim smetnjama u redovne škole zagrebačke regije". Autor je ispitao stavove 284 roditelja djece bez teškoća u razvoju i 169 roditelja djece u specijalnim školama. Dobiveni nalaz pokazuje da su stavovi i jednih i drugih roditelja prema odgojno-obrazovnoj integraciji slijepe djece slični. Gotovo većina i jednih i drugih roditelja smatra da je integracija slijepe djece moguća i potrebna. Međutim, značajan postotak roditelja ipak ne misli tako, već sasvim suprotno. Zanimljivo je da su stavovi i jednih i drugih roditelja povoljniji prema samoj slijepoj djeci nego prema njihovoj edukacijskoj integraciji. Tako npr. većina roditelja smatra da djeca s teškoćama u razvoju, pa tako i slijepa, mogu loše djelovati na

uspjeh cijelog razreda u redovnoj školi. Također su mišljenja da će se djeca oštećena vida više cijeliti u redovnoj nego u specijalnoj školi te da će zajednički boravak jedne i druge djece u redovnoj školi i njihovo druženje omogućiti zbližavanje slijepe i videće djece. (1, str. 178). Značajno je napomenuti da je navedeno istraživanje provedeno u fazi prije same započete integracije djece s razvojnim smetnjama.

Istraživanje koje su 1984. godine provele Ljubešić M. i Novosel M., odnosi se na problem komparacije stavova roditelja i nastavnika prema integraciji djece sa smetnjama u razvoju u redovne osnovne škole. Ispitivanjem je obuhvaćeno 284 roditelja djece polaznika redovnih osnovnih škola s područja Zajednice općina Zagreb i prstena općina, te 169 roditelja djece s teškoćama u razvoju polaznika specijalnih škola i zavoda u Zagrebu. Stavovi navedenih dviju skupina roditelja komparirani su sa stavovima 712 nastavnika redovnih škola s područja Zagreba; 426 nastavnika redovnih škola s područja prstena Zajednice općina, te 201 defektologa i nastavnika zagrebačkih specijalnih škola i zavoda. Faktorskom analizom utvrđeno je da najpovoljnije stavove imaju roditelji djece s teškoćama u razvoju, a po povoljnosti stavova slijede roditelji djece bez teškoća u razvoju, defektolozi, nastavnici zaposleni u školama u okolici Zagreba (prsten), te nastavnici gradskih škola. Utvrđeni su pozitivni stavovi prema integraciji djece s teškoćama u razvoju u roditelja djece s teškoćama u razvoju. Najveće razlike u strukturi stavova utvrđene su između defektologa i roditelja djece s teškoćama u razvoju. (2, str. 64 i 65). Bez obzira što dobiveni nalazi daju stanovitu sliku o stavovima roditelja prema integraciji djece s teškoćama u razvoju ne raspoložemo dostatnim podacima o stavovima roditelja prema integraciji djece oštećena vida, osobito nakon provedene integracije, pa ćemo se stoga u ovom radu koncentrirati na taj problem.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je ustvrditi razlike u stavovima roditelja učenika redovne škole sa i bez oštećenja vida prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece oštećena vida. Ostvarenjem tako definiranog cilja stekao bi se uvid u eventualno postojanje razlika, što bi omogućilo planiranje odgovarajućih mjera za transformaciju tih stavova. Te bi mjere mogli provesti stručnjaci-defektolozi u suradnji sa Ministarstvom znanosti i prosvjete Republike Hrvatske u obliku programa koji bi se kreirao na osnovi projekta čiji je sastavni dio i istraživanje opisano u ovom članku.

3. HIPOTEZE

U istraživanju se pošlo od hipoteze H-1 prema kojoj postoje značajne razlike u stavovima prema odgojno-obrazovnoj integraciji između roditelja učenika oštećena i neoštećena vida. Te se razlike očekuju na osnovi različitih interesa jedne i druge skupine roditelja za odgojno-obrazovnu integraciju. Tako se očekuje da skupina roditelja učenika oštećena vida ima poseban interes da im dijete bude u redovnoj školi za razliku od roditelja učenika bez oštećenja koji takav interes nemaju.

4. METODE ISTRAŽIVANJA

4.1. UZORAK

Istraživanjem je obuhvaćen 581 roditelj učenika redovne škole bez oštećenja vida i 36 roditelja učenika redovne škole s oštećenjem vida. Roditelji učenika oštećena i neoštećena vida koji pohađaju redovne osnovne škole na području Rijeke i Zagreba bili su obuhvaćeni istraživanjem u sklopu projekta "Efekti od-

gojno-obrazovne integracije djece oštećena vida".

4.2. MJERNI INSTRUMENT

U istraživanju je primijenjen Anketni list za procjenu stavova nastavnika, defektologa i roditelja koji sadrži 64 varijable. Sustav ocjenjivanja u varijablama je sljedeći: Slaganje s predloženom tvrdnjom ukazuje na pozitivan stav u varijablama: 1, 2, 6, 10, 27, 30, 33, 34, 37, 38, 39, 41, 43, 45, 46, 47, 52, 53, 54, 58. Neslaganje s tvrdnjom u tim varijablama indicira negativan stav. U preostalim varijablama vrijedi obrnuti način označavanja tj. slaganje s predloženom tvrdnjom ukazuje na negativan stav, a neslaganje na pozitivan. Predloženi odgovori su dati na skali od 1-5 gdje su mogući odgovori:

- a) nikako se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) ne mogu se odlučiti
- d) uglavnom se slažem
- e) potpuno se slažem

Varijable iz upitnika prezentirane su u Tablici 2.

4.3. TEHNIKA OBRADBE PODATAKA

Da bi se ustvrdile eventualne razlike u stavovima roditelja primijenjena je metoda analize varijance i diskriminativne analize pomoću programa SDA.

SDA je kratica za "stupid discriminative analysis" (jednostavna diskriminativna analiza) kao modifikacija metode robustne regresijske analize.

Izračunate su varijance između uzoraka i unutar uzoraka (Anderson, 1958.). Značajnosti razlika aritmetičkih sredina uzoraka

djece testirane su univarijantnim F-testom (Rao, 1973.).

Pomoću centroida grupa određen je položaj svakog uzorka u diskriminativnom prostoru (Morrison, 1967.). Doprinos svake manifestne varijable kreiranju diskriminativne funkcije iskazan je koeficijentima diskriminacije i korelacije svake varijable s diskriminativnom funkcijom.

5. REZULTATI I DISKUSIJA

Robustnom diskriminativnom analizom ispitane su razlike u stavovima roditelja učenika oštećena i neoštećena vida prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika oštećena vida. Rezultati ove analize prikazani su u tablicama 1 i 2.

Tablica 1.

Jačina diskriminacije (LAMBDA), Fisherov test značajnosti razlika između grupa F, vjerojatnost pogreške kod prihvaćanja hipoteze da se grupe ne razlikuju (P) i centriodi grupa C_{g1} i C_{g2}

LAMBDA	F	P	C_{g1}	C_{g2}
12.0734	50.3382	.0000	-.2143	3.4580

C_{g1} -grupa roditelja učenika neoštećena vida

C_{g2} -grupa roditelja učenika oštećena vida

Analizom tablice možemo uočiti da je na osnovi 64 indikatora stavova primijenjenih na uzorku učenika neoštećena i oštećena vida moguće razlikovati grupe s jakošću diskriminacije $LAMBDA=12.0734$ uz F-test od 50.3382. Vjerojatnost pogreške da se grupe ne razlikuju međusobno u prostoru primijenjenih varijabli $P=.0000$. Prema tome, hipoteza da se uzorci ispitnika u prostoru primijenjenih varijabli ne razlikuju, može se odbaciti s vjerojatnošću od $P=.0000$.

Razlike između grupa mogu se uočiti i na osnovi centroida grupa C_{g1} i C_{g2} koji se međusobno razlikuju za 3.6825 standardne devijacije. Dakle, ispitivane grupe se značajno razlikuju u čitavom prostoru varijabli (Tablica 1) pa će biti zanimljivo razmotriti koje varijable i u kojoj mjeri pridonose razlikovanju grupa. Razlike između grupa u svakoj varijabli posebno testirane su univarijantnom analizom varijance. Značajnost razlike između aritmetičkih sredina utvrđena je na razini od $P=.05$.

U tablici 2 prikazane su aritmetičke sredine X_{a1} roditelja učenika neoštećena i X_{a2} roditelja učenika oštećena vida, F-test (F), te vjerojatnost razlika između aritmetičkih sredina grupa (P).

Razlike između grupa testirane su univarijantnom analizom varijance. Od ukupno 64 primijenjene varijable 32 statistički značajno pridonose razlikovanju grupa. Sve varijable koje razlikuju uzorke možemo prema sadržaju svrstati u nekoliko grupa.

Prva grupa varijabli odnosi se na stav roditelja općenito prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika oštećena vida: ST-01 (Slijepi i slabovidne učenike treba što više uključiti u redovnu osnovnu školu), ST-05 (Uključivanje slijepog i slabovidnog učenika u redovne osnovne škole nije baš previše pametna zamisao), ST-06 (Redovna osnovna škola bolje će osposobiti slijepog i slabovidnog učenika za budući život nego posebna škola za slijepi i slabovidne učenike), ST-07 (Škola za slijepi i slabovidne može pružiti slijepom i slabovidnom učeniku više nego redovna osnovna škola), ST-08 (Slijepi i slabovidni učenici bolje zadovoljavaju svoje potrebe u školi za slijepi i slabovidne nego u redovnoj školi), ST-09 (Slijepi i slabovidni učenici u redovnoj osnovnoj školi mogu negativno djelovati na uspjeh svojih vršnjaka), ST-10 (Redovnu osnovnu školu je moguće u potpunosti osposobiti za prihvatanje slijepih i slabovidnih učenika).

Druge grupe varijabli govore o stavu roditelja prema sposobnostima učenika oštećena vida: ST-03 (Slijepi i slabovidni učenik usporava ritam rada u razredu redovne osnovne škole), ST-04 (Slijepi i slabovidni učenik otežava nastavniku rad u redovnoj osnovnoj školi), ST-21 (Slijepim i slabovidnim učenicima teže je svladavati nastavni program u redovnoj osnovnoj školi), ST-22 (Slijepi i slabovidni učenici ne mogu u potpunosti svladati nastavni program redovne osnovne škole), ST-23 (Nastavni program treba biti posebno prilagođen za slijepi i slabovidne učenike), ST-26 (Slijepi i slabovidni učenici imaju teškoće u pamćenju), ST-28 (Slijepi i slabovidni učenici imaju teškoće pažnje i koncentracije u nastavnom procesu), ST-31 (Slijepi i slabovidni učenici usporavaju rad u školi učenicima koji vide), ST-32 (Slijepi i slabovidni učenici se po mnogim osobinama razlikuju od učenika koji nemaju oštećenje vida).

Sadržaji ostalih varijabli odnose se na stav roditelja prema druženju učenika redovne škole sa slijepim i slabovidnim učenicima.

Tablica 2.

Doprinosi indikatora razlikovanju grupa
Aritmetička sredina X_{a1} roditelji učenika neoštećena vida, X_{a2} roditelji učenika oštećena vida, F-test (F) i vjerojatnost razlika između aritmetičkih sredina grupa (P).

Šifra varijable		X_{a1}	X_{a2}	F	P
St-01	Slijepi i slabovidne treba što više uključiti u redovnu osn. školu	-.05	.82	27.28	.0000
ST-02	Slijepi i slab. uč. treba uključiti u red.osn. školu ali samo u posebne razrede	-.03	.64	16.21	.0000
ST-03	Slijepi i slab. uč. usporavaju ritam rada u razredu red. osn. škole	-.05	.84	28.31	.0000

Šifra varijable	Xa1	Xa2	F	P
ST-04 Slijepi i slab. uč. otežava nastavniku rad u redovnoj osn. školi	-.04	.80	25.76	.0000
ST-05 Uključivanje slijepog i slab. uč. u red. osn. školu nije baš previše pametna zamisao	-.03	.60	14.21	.0000
ST-06 Redovna osnovna škola bolje će osposobiti slijepog i slabovidnog učenika za budućí život nego posebna škola za slijepe i slabovidne	-.03	.61	14.62	.0000
ST-07 Škola za slijepe i slab. može pružiti slij. i slab. učenu više nego redovna osnovna škola	.03	.57	12.91	.0000
ST-08 Slijepi i slab. uč. bolje zadovoljava svoje potrebe u školi za slijepe i slabovidne nego u redovnoj školi	-.04	.80	25.45	.0000
ST-09 Slijepi i slabovidni uč. u redovnoj osnovnoj školi mogu negativno djelovati na uspjeh svojih vršnjaka	.03	.59	13.79	.0000
ST-10 Redovnu osnovnu školu moguće je u potpunosti osposobiti za prihvata slijepih i slabovidnih uč.	.03	.51	10.27	.001
ST-11 Danas redovna osnovna škola nije u potpunosti osposobljena za prihvata slijepih i slabovidnih učenika	-.02	.41	6.69	.009

Šifra varijable	Xa1	Xa2	F	P
ST-12 Nastavnici redovne osn. škole nisu dovoljno osposobljeni za rad sa slijepim i slabovidnim uč.	-.03	.52	10.88	.001
ST-13 Redovna osn. škola nije dovoljno opremljena konkretnim sredstvima i pomagalicama za rad sa slijepim i slabovidnim uč.	-.01	.31	3.89	.049
ST-14 U redovnoj osnovnoj školi ima dovoljno mapa, karata i globusa za slijepe	-.00	.04	.07	.7866
ST-15 Redovna osnovna škola posjeduje dovoljan broj knjiga na Brailleovom pismu	.01	-.23	2.04	.1535
ST-16 Redovna osnovna škola posjeduje dovoljnu količinu pribora za pisanje na Brailleovom pismu	-.00	.11	.5226	.4700
ST-17 U redovnoj osnovnoj školi ima dovoljno adekvatnih crteža i slika za slabovidne učenike	-.00	.15	.9239	.3368
ST-18 Redovna osnovna škola posjeduje dovoljan broj knjiga na uvećanom tisku	-.00	.01	.0117	.9138
ST-19 Redovna osnovna škola posjeduje dovoljan broj bilježnica sa širokim crtama za slabovidne	.00	.15	.9737	.3241

Šifra varijable	Xa1	Xa2	F	P
ST-20 Redovna osnovna škola posjeduje potreban namještaj za slabovidne učenike	.01	.27	2.92	.0878
ST-21 Slijepim i slabovidnim učenicima teže je svladati nastavni program u redovnim osnovnim školama	-.03	.50	9.8454	.0018
ST-22 Slijepi i slabovidni učenik ne može potpuno svladati nastavni program redovne osnovne škole	-.02	.44	7.6075	.0060
ST-23 Nastavni program treba biti posebno prilagođen za slijepu i slabovidne učenike	.02	.43	.1557	.0077
ST-24 U redovnoj osnovnoj školi potrebno je imati blaži kriterij ocjenjivanja prema slijepim i slabovidnim učenicima	.004	-.07	.2108	.6463
ST-25 Slijepi i slabovidni učenici posebno teško uče	-.00	.12	.5712	.4501
ST-26 Slijepi i slabovidni učenici imaju teškoće u pamćenju	-.023	.37	5.3335	.0212
ST-27 Slijepi i slabovidni uč. mogu u redovnoj osnovnoj školi postići isti školski uspjeh kao i učenici bez oštećenja	-.02	.33	4.2292	.0402

Šifra varijable	Xa1	Xa2	F	P
ST-28 Slijepi i slabovidni uč. imaju teškoće pažnje i koncentracije u nastavnom procesu	-.02	.33	4.2297	.0401
ST-29 Slijepim i slabovidnim uč. potrebno je općenito više vremena za praćenje gradiva u redovnoj školi nego ostalim uč.	-.00	.04	.0642	.8000
ST-30 Neki slijepi i slabovidni uč. mogu postići bolji školski uspjeh od mnogih učenika bez smetnji u razvoju	.01	.20	1.5480	.2139
ST-31 Slijepi i slabovidni uč. usporavaju rad u školi uč. koji vide	.04	.65	16.9723	.0000
ST-32 Slijepi i slabovidni uč. se po mnogim osobinama razlikuju od učenika koji nemaju oštećenje vida	-.02	.35	4.9195	.0269
ST-33 Slijepi i slabovidni uč. više vole ići u redovnu školu nego u školu za slijepu i slabovidne	-.06	.99	40.5692	.0000
ST-34 Učenici redovne škole druže se sa slijepim i slabovidnim uč. na školskom izletu	-.02	.38	5.5519	.0188
ST-35 Slijepi i slabovidni uč. misle da ih njihovi vršnjaci uč. redovne škole izbjegavaju i ne vole	-.02	.34	4.5013	.0343

Šifra varijable	Xa1	Xa2	F	P
ST-36 Učenici redovne škole izbjegavaju slijepe i slabovidne učenike	-.01	.23	2.0861	.1492
ST-37 Učenici redovne škole mogu se uspješno pripremiti da prihvate u razred slijepog i slabovidnog učenika	-.03	.50	9.8314	.0018
ST-38 Učenik redovne škole može imati za prijatelja slijepog ili slabovidnog učenika	-.01	.30	3.4975	.0619
ST-39 Učenici redovne škole druže se sa slijepim i slabovidnim učenicima za vrijeme školskog odmora	-.02	.32	4.1316	.0425
ST-40 Učenici redovne škole izbjegavaju sjediti sa slijepim vršnjakom u klupi	-.02	.34	4.5600	.0331
ST-41 Učenici redovne škole spremni su ostati poslije škole da bi mogli slijepom učeniku objašnjavati građivo	.00	-.09	.3300	.5624
ST-42 Učenici redovne škole su susretljivi prema slijepim i slabovidnim učenicima	-.01	.20	1.6823	.1951
ST-43 Učenici redovne škole spremni su slijepom i slabovidnom učeniku čitati školsko građivo	.00	-.15	.9515	.3297
ST-44 Učenici redovne škole ne pružaju slijepom i slabovidnom pomoć pri kretanju	-.01	.22	1.9288	.1654

Šifra varijable	Xa1	Xa2	F	P
ST-45 Učenici redovne škole spremni su pružiti slijepom učeniku pomoć	-.00	.14	.8474	.3577
ST-46 Učenici redovne škole spremni su pružiti slijepom i slabovidnom uč. pomoć pri kretanju	-.00	.10	.3965	.5291
ST-47 Učenici redovne škole spremni su pratiti slijepog učenika do kuće i obratno	.00	-.07	.2141	.6437
ST-48 Učeničke redovne škole šokira pojava slijepog i slabovidnog učenika	-.01	.22	1.8565	.1735
ST-49 Događa se ili se može dogoditi da slijepi i slabovidni učenik u redovnoj školi bude izvrnut raznim neugodnostima od svojih vršnjaka neoštećena vida	.00	-.06	.1790	.6724
ST-50 Učenici redovne škole se rugaju slijepim i slabovidnim učenicima	.00	-.15	.9382	.3331
ST-51 Učenici redovne škole ismijavaju slijepe i slabovidne učenike	.01	-.29	3.4271	.0646
ST-52 Druženje slijepih i slabovidnih uč. sa uč. redovne škole korisnije je nego druženje samo sa slijepim i slabovidnim uč. u školi za slijepe i slabovidne	.02	.48	8.9293	.0029

Šifra varijable		Xa1	Xa2	F	P
ST-53	Zajednički bora- vak u redovnoj školi omogućava zblizavanje slijepih i slabov- idnih uč. sa uč. redovne škole	-.03	.63	15.5363	.0001
ST-54	Slijepi i slabovid- ni uč. mogu se u redovnoj školi uspješno uključiti u grupu svojih vršnjaka uč. re- dovne škole	-.03	.51	10.3321	.0014
ST-55	Roditelji uč. re- dovne škole ne vole da im djeca sjedu u klupi sa slijepim i slabov- idnim učenicom	.00	-.12	.6212	.4309
ST-56	Roditelji učenika redovne škole ne vole da im se dje- ca previše druže sa slijepim i sla- bovidnim učeni- kom	.00	-.15	.9577	.3281
ST-57	Roditelji slijepih i slabovidnih uče- nika više bi volje- li da im djeca idu u školu za slijepe i slabovidne	-.04	.71	19.8645	.0000
ST-58	Roditelji učenika redovne škole ne- maju ništa protiv da njihovo dijete odabere za prijat- elja slijepog i slabovidnog učenika	.00	-.07	.2369	.6266
ST-59	Roditelji slijepih i slabovidnih uče- nika smatraju da nastavnici redov- nih škola ne po- klanaju dovoljnu pažnju njihovu djetetu	-.02	.45	7.8874	.0051

Šifra varijable		Xa1	Xa2	F	P
ST-60	Nastavnik bi po potrebi trebao ostati poslije rad- nog vremena da pruža slijepom i slabovidnom uče- niku pomoć u učenju	.01	-.23	2.2000	.1385
ST-61	Nastavnik često nije spreman da poslije radnog vremena ostaje i pruža dodatna objašnjenja ni po- moć u učenju sli- jepom i slabovidnom uče- niku	-.01	.26	2.6805	.1021
ST-62	Nastavniku je teš- ko da prevodi sli- jepom i slabovid- nom kontrolne za- datke na Brailleo- vo pismo jer ne poznaje dovoljno to pismo	-.02	.44	7.5898	.0060
ST-63	Nastavniku je teš- ko da prevodi za- datke slijepog sa Brailleovog pi- sma jer ne pozna- je dovoljno to pi- smo	-.03	.49	9.4056	.0023
ST-64	Nastavnicima predstavlja pro- blem što konstant- no moraju pisati uvećanim slovi- ma po ploči za potrebe slabovid- nih učenika	-.04	.65	16.5768	.0001

U tablici 3 prikazani su koeficijenti korelaci-
je i diskriminacije varijabli s funkcijom.

Tablica 3.

Koeficijenti diskriminacije i korelacije

Varijabla	Koeficijent diskriminacije	Koeficijent korelacije
1	.2387	.7058
2	.1856	.3952
3	.2430	.6923
4	.2323	.6964
5	.1741	.6946
6	.1766	.5866
7	.1662	.7246
8	.2309	.7292
9	.1716	.6239
10	.1485	.5847
11	.1202	.2979
12	.1528	.4047
13	.0918	.3083
14	.0127	.2078
15	-.0666	.1919
16	.0338	.2258
17	.0449	.2163
18	.0051	.1967
19	.0461	.1907
20	.0797	.2180
21	.1454	.6557
22	.1280	.6484
23	.1242	.5902
24	-.0214	.2612
25	.0353	.3925
26	.1074	.2811
27	.0957	.6205
28	.0957	.4172
29	.0108	.5709
30	.0580	.2761
31	.1898	.7093
32	.1032	.5398
33	.2882	.4981
34	.1096	.4459
35	.0987	.3835
36	.0674	.3866
37	.1453	.5695
38	.0871	.3407
39	.0946	.4066
40	.0994	.4955
41	-.0271	.3428
42	.0605	.3559
43	-.0455	.3657
44	.0648	.3755
45	.0430	.3050
46	.0294	.2824
47	-.0216	.2948
48	.0635	.4578
49	-.0198	.3258

Varijabla	Koeficijent diskriminacije	Koeficijent korelacije
50	-.0452	.2314
51	-.0802	.1875
52	.1366	.3787
53	.1818	.5270
54	.1489	.6698
55	-.0368	.3570
56	.0457	.2888
57	.2049	.5778
58	-.0227	.2390
59	.1304	.3947
60	-.0692	.0809
61	.0763	.3522
62	.1279	.3961
63	.1422	.3939
64	.1877	.5031

Iz Tablice 3 se može zaključiti da sve varijable imaju niske koeficijente diskriminacije. Ipak, među njima se ističu one koje imaju najveći udio u diskriminaciji grupa roditelja tj. njihovi su koeficijenti diskriminacije nešto viši. To su varijable ST-33(.2882), ST-03(.2430), ST-01(.2387), ST-04(.2323), ST-08(.2309).

One varijable koje najviše pridonose diskriminaciji grupa imaju i prilično visoke koeficijente korelacije ST-08(.7292), ST-01(.7058). Te bismo varijable mogli svrstati u tri skupine.

Prva skupina odnosi se na generalni stav roditelja prema uključivanju slijepe i slabovidne djece u redovnu školu. To su varijable ST-01(Slijepe i slabovidne učenike treba što više uključivati u redovne osnovne škole), ST-33(Slijepe i slabovidni učenici više vole ići u redovnu školu nego u školu za slijepe i slabovidne učenike), ST-08(Slijepe i slabovidni učenici bolje zadovoljavaju svoje potrebe u školi za slijepe i slabovidne nego u redovnoj osnovnoj školi).

Druga skupina su varijable ST-03(Slijepe i slabovidni učenici usporavaju ritam rada u razredu redovne škole) te ST-04(Slijepe i slabovidni učenik otežava nastavniku rad u redovnoj školi) koje se odnose na mišljenje

roditelja o sposobnostima učenika oštećena vida.

Na osnovi svega što je izneseno može se zaključiti da su za diskriminaciju grupa roditelja više nego ostale odgovorne sljedeće varijable: ST-01, ST-03, ST-04, ST-08 i ST-33. Ostale varijable manje pridonose diskriminaciji.

Istraživanje je pokazalo da se grupe roditelja međusobno značajno razlikuju s obzirom na sljedeće stavove:

1. Stav prema odgojno-obrazovnoj integraciji općenito
2. Stav prema sposobnostima učenika oštećena vida.

Grupa roditelja učenika s oštećenjem vida ima značajno pozitivnije stavove o tom problemu.

Zanimljivo je razmotriti zašto je to tako? Čini se logičnim da su roditelji učenika oštećena vida više zainteresirani za samu integraciju, da je više žele i prema njoj zauzimaju i pozitivnije stavove općenito. Budući da su više u kontaktu sa djecom oštećena vida o problemu njihova položaja u razredu, o njihovim sposobnostima te općenito o njihovu funkcioniranju možda više znaju a samim time imaju i manje predrasuda. Tome u prilog govori i činjenica da su mišljenja kako slijepi učenik ne otežava nastavniku rad u školi. Oni su vjerojatno svjesni sposobnosti a i ograničenja slijepih i znaju da oni imaju takve sposobnosti koje ne moraju nužno usporavati rad u školi. Oni se također posebno razlikuju od roditelja učenika bez oštećena vida i po tome, što imaju i pozitivniji stav općenito prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece oštećena vida u redovnu školu. Nasuprot tome, roditelji učenika neoštećena vida nemaju interes da se integracija djece oštećena vida provodi, budući da se ne radi o integraciji njihove djece. Stoga oni vrlo vjerojatno imaju i negativnije stavove prema integraciji općenito. Također postoji i mogućnost da o sposobnostima učenika oštećena vida znaju veoma malo ili gotovo

ništa, pa su uslijed pomanjkanja informacija o tim sposobnostima skloniji zauzeti negativan stav.

Dobiveni nalaz bi se donekle mogao komparirati sa nalazom do kojeg su došle Ljubešić i Novosel 1984. god., s obzirom na činjenicu da su autorice ustvrdile prisutnost pozitivnih stavova prema integraciji u roditelja djece s teškoćama u razvoju (2, str. 73).

Na osnovi dobivenog nalaza možemo hipotezu H-1 prihvatiti jer je provedeno istraživanje doista ukazalo na značajne razlike u stavovima ispitanih dviju skupina roditelja.

6. ZAKLJUČAK

Istraživanje je pokazalo da osobito roditelji učenika neoštećena vida nemaju adekvatne stavove prema integraciji te da postoji potreba transformacije njihovih stavova te njihove izgradnje u pravcu pozitivnijih. Ovakav nalaz donekle je očekivan jer se u istraživanju je krenulo s takvom pretpostavkom. Sama činjenica da se integracija učenika oštećena vida ostvaruje već više godina, očito nije dostatna da bi se okolina navikla na tu populaciju a po svemu nije dovoljno učinjeno da bi prema njoj, tj. njenoj integraciji zauzimala sasvim adekvatan odnos. Vrlo je vjerojatno da ta okolina ima prema slijepoj i slabovidnoj djeci veoma duboke predrasude i neadekvatne stavove o čemu govori Helen Keller ističući: "ne slijepoća, već stavovi videćih prema slijepima su ono najteže s čime se oni suočavaju" (3, str. 288). Stoga se čini da će se u budućnosti djelatnost osoba koje sudjeluju u procesu integracije osoba oštećena vida morati preusmjeriti na promjenu tih stavova. U prilog takvom mišljenju S. Altaras-Penda 1995. godine navodi: "Integracija osoba s invalidnošću to je dugotrajan proces spoznaja i napretka, preusmjeravanje snaga i sredstava no to je kategorički imperativ današnjice" (4, str. 7-9).

LITERATURA

1. Stančić V. (1983): Stavovi roditelja učenika osnovnih škola (redovnih i specijalnih) prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece s teškoćama u razvoju. Znanstveni zadatak: Ispitivanje objektivnih i subjektivnih pretpostavki za uključivanje djece s razvojnim smetnjama u redovne škole zagrebačke regije. Izvještaj br. III, Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
2. Ljubešić, M., Novosel, M. (1984): Komparacija stavova roditelja i nastavnika prema integraciji djece sa smetnjama u razvoju u redovne osnovne škole. Znanstveni zadatak: Ispitivanje objektivnih i subjektivnih pretpostavki za uključivanje djece sa smetnjama u razvoju u redovne osnovne škole. Izvještaj br. VII. Sveučilište u Zagrebu, Fakultet za defektologiju, Zagreb.
3. Jan, J.E., Freeman R.D., Scott E.P. (1977): Visual Impairment in Children and Adolescents. Grune and Stratton. New York.
4. Altaras-Penda S. (1995): O standardnim pravilima za izjednačavanje prava osoba s onesposobljenjima, Glasovnica 4-5, svibanj, RFMIOR, Zagreb.

THE DIFFERENCES IN ATTITUDES OF PARENTS OF PUPILS WITH AND WITHOUT VISUAL IMPAIRMENTS TOWARD EDUCATIONAL INTEGRATION OF PUPILS WITH VISUAL IMPAIRMENTS

Summary

Educational integration of pupils with visual impairment is the process of their inclusion in the regular schools with pupils without development difficulties. The important factor of success of educational integration of pupils with visual impairments are parents and their attitudes toward integration. Using a sample of 581 parents of pupils without visual impairments in regular schools and 36 parents of pupils with visual impairments we stated the differences in their attitudes toward educational integration of pupils with visual impanments.

The method of SDA modification of robust regression analysis has been applied. The results show that the groups of parents significantly differ in attitudes toward integration and that the group of parents' of pupils with visual impairments has significantly more positive attitudes toward integration.